

YHR - Yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä: Yhdessä turvallista koulua rakentamassa

Yhteisessä koulussa –hanke

Materiaalin ovat laatineet

Maaret Juutilainen ja Tiia Thil

Jyväskylän kaupungin perusopetuksen väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän vastainen toimintamalli

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. (Pol 29 §)

☑ Ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen

1. Suunnitelmallisuus ja systemaattisuus

- Rehtori johtaa suunnitelmallisesti väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän vastaista toimintaa.
- Jokaiseen kouluun perustetaan tiimi tai nimetään vastuuhenkilö, joka koordinoi ja ylläpitää väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän vastaista toimintaa omassa yksikössä. Vastuuhenkilö on jäsen yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä.
- Koulun lukuvuosisuunnitelmaan kirjataan väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän vastaisen toiminnan vastuuhenkilöt, tavoitteet, toimintatavat ja arviointi.
- Koulun järjestyssäännöt, toimintaohjeet, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän vastaisen toiminnan käytänteet käydään läpi oppilaiden, huoltajien ja henkilöstön kanssa.
- Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan kirjataan toimintaperiaatteet, miten hyväksyvää ja kunnioittavaa ilmapiiriä luodaan ja ylläpidetään.

2. Yhteisöllisyyttä ja osallisuutta vahvistava toimintakulttuuri

- Tunne-, turva- ja vuorovaikutustaitoja harjoitellaan osana hyvinvoinnin vuosikellon sisältöjä sekä kaikissa arjen tilanteissa.
- Henkilöstö tukee tietoisesti ryhmien ja vertaissuhteiden vuorovaikutusta, ryhmäytymistä sekä yksinäisyyden ehkäisyä.
- Koko kouluyhteisö edistää myönteistä vuorovaikutusta ja positiivisen palautteen antamista sekä rakentaa moninaisuutta arvostavaa toimintakulttuuria.
- Henkilöstö käsittelee aihetta oppitunneilla sekä järjestää teemapäiviä ja -viikkoja yhdessä oppilaiden kanssa.
- Oppilailla on aktiivinen rooli yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia vahvistavassa toiminnassa sekä väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän ehkäisyssä eri vastuutehtävien kautta.
- Henkilöstö rakentaa vuorovaikutteista ja luottamuksellista yhteistyötä huoltajien kanssa.
- Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä edistää suunnitelmallisesti yhteisön hyvinvointia ja turvallisuutta.

3. Turvallinen yhteisö

- Väkivaltaa ei hyväksytty missään muodossa. Koko kouluyhteisö puuttuu kaikkeen epäasialliseen käytökseen systemaattisesti.
- Kouluyhteisössä tarkastellaan kriittisesti yhteisön arvoja ja normeja sekä tarvittaessa muutetaan niitä siten, että jokainen yhteisön jäsen on hyväksytty ja arvostettu omana itsenään.
- Oppilaat ymmärtävät, mitä väkivalta, kiusaaminen, häirintä ja syrjintä tarkoittavat, osaavat puuttua tilanteisiin ja kertovat niistä henkilöstölle.
- Henkilöstö tunnistaa väkivallan, kiusaamisen, häirinnän tai syrjinnän kohteeksi joutumisen tunnusmerkkejä ja ottaa asian puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa.
- Henkilöstö saa koulutusta toimintamallin sisällöistä.

☑ Puuttuminen

- Koulun henkilöstö puuttuu aina näkemäänsä tai tietoon tulleeeseen koulussa tapahtuvaan väkivaltaan, kiusaamiseen, häirintään ja syrjintään sekä selvittää tilanteen osallisten kanssa.
- Henkilöstö keskustelee ensin kohteeksi joutuneen kanssa ja tämän jälkeen muiden osapuolten kanssa.
- Selvittelyn lopuksi sovitaan ja kirjataan sähköiseen muistioon, kuinka jatkossa toimitaan.
- Henkilöstö tiedottaa huoltajia tapahtuneesta saman päivän aikana.
- Jos tilanteen epäillään täyttävän rikoksen tunnusmerkit, henkilöstö tekee tarvittaessa [lastensuojeluilmoituksen](#) tai [rikos-](#) ja [lastensuojeluilmoituksen](#) (Lastensuojelulaki 25 §). Tuen tarve on hyvä selvittää pääsääntöisesti kaikkien osapuolten osalta. Tarvittaessa voi konsultoida [ankkuripoliisia](#), [lapsiperheiden palvelutarpeen arviointia](#) tai [Keski-Suomen sovittelutoimistoa](#).
- Mikäli toiminta jatkuu, kutsutaan koolle huoltajat, oppilaat, vastuuhenkilöt ja muu tarvittava henkilöstö.
- Henkilöstö ilmoittaa koulumatkan aikana tapahtuneesta väkivallasta, kiusaamisesta, häirinnästä tai syrjinnästä huoltajille ja tarjoaa tarvittaessa tukea tilanteen selvittämiseksi.

☑ Seurantavaihe ja jälkituki

- Henkilöstö seuraa tilannetta säännöllisesti riittävän kauan ja varmistaa oppilaan kokemuksen turvallisuudesta koulussa ja koulumatkoilla: Ensimmäisen kuukauden ajan viikoittain, seuraavan kuukauden ajan joka toinen viikko ja sen jälkeen tarpeen mukaan.
- Seurannasta vastaa luokanopettaja, -valvoja tai vastuuhenkilö, ellei toisin sovita.
- Henkilöstö arvioi kaikkien osapuolten ja ryhmän tuen tarpeen. Yksilölliset ja yhteisölliset tukitoimet sovitaan tilannekohtaisesti opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisten kanssa.
- Henkilöstö tiedottaa huoltajia seurannasta ja ohjaa osapuolet tarpeen mukaan koulun ulkopuolisiin tukipalveluihin, kuten [ankkuritoiminta](#), [MLL:n Selviytyjät-vertaisryhmä](#) tai [perhekeskuksen tukipysäkki](#).
- Oppilaalle järjestetään tarvittaessa kasvatustukikeskustelu tai määrätään kurinpitotoimi oppilaan ikä, kehitystaso ja teon olosuhteet sekä seuraukset huomioiden.
- Toimintaa arvioidaan ja kehitetään vuosittain tiedonkeruun perusteella, esim. Kouluterveyskysely, Oppilas- ja koulutyytyväisyyskysely, TEAvisari.

Väkivalta voi olla henkistä, fyysistä tai seksuaalista. Väkivalta on vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista. Väkivallan teot voivat ilmetä oppilaiden välisissä tai oppilaan ja koulun henkilöstön välisissä tilanteissa. Kiusaaminen, häirintä ja syrjintä ovat väkivallan muotoja.

Kiusaaminen on toistuvaa, tahallista toisen ihmisen henkistä, fyysistä tai sosiaalista vahingoittamista. Kiusaamista voi tapahtua myös digitaalisessa ympäristössä.

Häirintä on käyttäytymistä, jolla sanoin tai teoin loukataan, uhataan, nöyrytetään tai halvennetaan henkilön tai ihmisryhmän ihmisarvoa tarkoituksellisesti.

Syrjinnällä tarkoitetaan yksilön tai ryhmän torjumista, huonompaa kohtelua tai asettamista muita huonompaan asemaan.

Kaikki yllä mainitut teot voivat olla rikoksia.

VKHS-mallin käsittely YHR:ssä yhteistyössä oppilaiden ja huoltajien kanssa

- Tavoite: Tarkastella YHR:ssä väkivallan, kiusaamisen, häirinnän ja syrjinnän vastaista (VKHS) toimintamallia oppilaiden ja huoltajien näkökulmasta.
- Tehtävä: Työpaja.
- Tarvikkeet: VKHS-malli (tulosteita), papereita, tusseja.
- Työskentely: Kutsutaan yhteiseen työpajaan yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä sekä oppilaiden ja huoltajien edustus. On tärkeää pohtia, keitä kutsutaan:
  - Kenen äänet keskustelussa kuuluvat?
  - Tavoitteena mahdollisimman moninainen edustus!
- Työpajan voi ohjata rehtori tai esim. VKHS-vastuhenkilö.

Työskentely perustuu MLL:n tukioppilasohjaajan materiaalin tehtävään ”Tukioppilaat osana koulun kiusaamisen vastaista suunnitelmaa”. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. (2021). Kiusaamisen ehkäiseminen. Opas tukioppilasohjaajalle.

Työskentely: Yleiset havainnot VKHS-mallista

- Kerro osallistujille, että työpajassa tarkastellaan koulun VKHS-mallia. Tarkoituksena on selvittää, miten mallin käytännöt näyttäytyvät erityisesti oppilaille ja huoltajille. Työpajan tavoitteena on kuulla oppilaiden ja huoltajien ajatuksia ja kokemuksia siitä, mitkä käytännöt toimivat koulussa hyvin, ja mitä kehittämisajatuksia oppilailla ja huoltajilla on.
- Käykää toimintamalli yhdessä läpi. Jaa sen jälkeen osallistujat pienryhmiin.
- Pyydä ryhmiä keskustelemaan ensin yleisesti VKHS-mallista sekä kirjaamaan ajatuksensa ylös.
  1. Mitkä asiat mallissa on kuvattu onnistuneesti?
  2. Mitä mallissa pitäisi kehittää tai mitä ohjeita tarkentaa?
  3. Millaisia tehtäviä oppilailla ja huoltajilla on mallissa?
    - a) Onko ne määritelty realistisesti vai pitäisikö niitä muokata?
    - b) Ideoita muista mahdollisista tehtävistä/rooleista?
  4. Muita ajatuksia mallista?

Nostot ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen -osiosta

- Pyydä ryhmiä pohtimaan erityisesti seuraavia kohtia ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen -osiosta: Miten ne näkyvät oppilaille ja huoltajille käytännössä? Millaisilla arjen teoilla/käytänteillä koulussa edistetään näitä asioita?
  - *Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan kirjataan toimintaperiaatteet, miten hyväksyvää ja kunnioittavaa ilmapiiriä luodaan ja ylläpidetään.*
  - *Koko kouluyhteisö edistää myönteistä vuorovaikutusta ja positiivisen palautteen antamista sekä rakentaa moninaisuutta arvostavaa toimintakulttuuria.*
  - *Henkilöstö rakentaa vuorovaikutteista ja luottamuksellista yhteistyötä huoltajien kanssa.*
  - *Kouluyhteisössä tarkastellaan kriittisesti yhteisön arvoja ja normeja sekä tarvittaessa muutetaan niitä siten, että jokainen yhteisön jäsen on hyväksytty ja arvostettu omana itsenään.*
- Pyydä ryhmiä kirjaamaan pohdintansa perusteella:
  1. Mitkä käytännöt koulussa toimivat hyvin?
  2. Mitä käytäntöjä koulussa pitäisi vielä kehittää?

Puuttuminen, seurantavaihe ja jälkituki

- Pyydä ryhmiä tarkastelemaan puuttumisen prosessia sekä seurantavaiheen ja jälkituen osiota.
  1. Onko prosessi selkeä?
  2. Jääkö jotakin tekemättä kohteeksi joutuneen oppilaan tai muiden oppilaiden kannalta? Entä huoltajien?
  3. Kehitysehdotuksia?

